

VASTUULLISUUSOHJELMA

SUOMEN
KORIPALLOLIITTO

JOHDANTO

Vastuullisuus mielletään yleisesti yleisen hyvän edistämiseksi: tavoitellaan muutakin kuin omaa etua, laajempaa hyvää. Esimerkiksi Työ- ja elinkeinoministeriössä vastuullisuus on määritelty yritysten, julkisen hallinnon ja muiden organisaatioiden vastuuksi toimintojensa vaikutuksista ympäröivään yhteiskuntaan, sidosryhmiin ja ympäristöön.

Muissakin vastuullisuus- sekä kestävän kehityksen käsityksissä huomioidaan tyypillisesti elämänlaatu nyt sekä tulevaisuudessa.

Koripallotoiminta ja suomalainen liikuntakenttä laajemminkin perustuvat pitkälti seuratoimintaan. Seurat ovat pääsääntöisesti yleishyödyllisiä yhdistyksiä, jotka jo määritelmällisesti tähtäävät yleiseen hyvään. Näin jo koripallotoiminnan järjestämisen itsessään voi nähdä olevan vastuullista toimintaa. Seuratoiminnassa korostuvatkin tyypillisesti esimerkiksi terveydelliset ja kasvatukselliset päämäärät. Seurat ovatkin tärkeitä koripallon vastuullisuuden toteuttajia.

Koripalloliitto voi tehdä vastuullisuuden hyväksi paljon itsekin. Liiton tehtävänä onkin paitsi huomioida vastuullisuus omassa toiminnassaan myös tukea seuroja toimimaan vastuullisemmin sekä jakaa tietoa. Sarjajärjestelmien kaltaiset rakenteet perustuvat liiton päätöksiin.

Seurojen rooli vastuullisen koripallotoiminnan järjestämisessä on siis merkittävä, onhan suuri osa suomalaisten liikunta- ja urheiluharrastuksesta seurojen järjestämää. Sen lisäksi, että seurat huomioivat vastuullisuuden järjestämässään toiminnassa, ne voivat myös jakaa tietoa ja tukea harrastajiaan tekemään vastuullisia valintoja.

Monet valinnat tehdään lopulta ruohonjuuritasolla, ja vaikka Koripalloliitto ja seurat voivat jakaa tietoa ja vaikuttaa rakenteisiin, myös harrastajien omilla valinnoilla on merkitystä. Vaikka pyöräilyä, julkista liikennettä ja kimppakyytejä kuinka tukisi, lopulta perheet päättävät itse, miten lapsi kulkee treeneihin. Vastuullisuuden lisäksi valintoihin vaikuttavat muun muassa käytännölliset, taloudelliset ja ajankäytölliset seikat, eikä yksilön syyllistäminen valinnoistaan liene mielekäästä. Koripalloliitto ja seurat voivat kuitenkin tukea vastuullisia valintoja monin tavoin.

Koripalloliitto kantaa kortensa kekoon pyrkimällä huomioimaan vastuullisuuden omassa toiminnassaan, mutta yksittäisen organisaation vaikutusmahdollisuudet ovat lopulta rajalliset. Tavoitteena onkin saada myös seurat, harrastajat ja muut sidosryhmät ymmärtämään vastuullisuuden merkitys sekä toimimaan vastuullisesti.

Tämän asiakirjan tarkoitus on kuvata, mitä kaikkea vastuullisuus koripallotoiminnassa käsittää ja miten se toteutuu Koripalloliiton toiminnassa, sekä antaa perustiedot vastuullisuuteen koripallotoiminnassa. Asiakirja soveltuu hyvin seurojen vastuullisuusohjelmien pohjaksi. Teemoista on mahdollista saada lisätietoa teemakohtaisista laajemmista asiakirjoista. Vastuullisuusohjelma rakentuu Olympiakomitean käynnistämän Urheillaan ihmisiksi -ohjelman sekä Reilun Pelin eettisten periaatteiden perustalle.

SISÄLLYS

1 HYVÄ HALLINTO.....	5
2 TURVALLINEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ	8
3 YHDENVERTAISUUS JA TASA-ARVO	13
4 YMPÄRISTÖ JA ILMASTO	17
5 REILU KILPAILU	20
5 LOPPUSANAT	21

1 HYVÄ HALLINTO

Vastuullisuus edellyttää luonnollisesti voimassa olevien lakien sekä muiden määräysten ja sopimusten noudattamista. Tällaisia ovat esimerkiksi Suomen laki sekä liiton ja FIBA:n (Kansainvälinen koripalloliitto) säännöt. Muita vastuullisuuden perusteita ovat esimerkiksi YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus ja lapsen oikeuksien sopimus sekä kestävän kehityksen Agenda 2030 -toimintaohjelma. Myös urheiluyhteisöllä on yhteisiä vastuullisuusperiaatteita.

Toisaalta pelkkä lakien noudattaminen ei vielä tee toiminnasta vastuullista. Se asettaa vain tietynlaisen minimitason, joka ainakin on ylitettävä. Aidosti vastuullinen toiminta edellyttää lisäksi paljon muutakin.

Hallinnossa ja taloudenpidossa vastuullisuus huomioidaan noudattamalla seuraavia periaatteita:

Hallinto

- **Lainmukaisuus.** Toiminnassa noudatetaan lakeja ja muita määräyksiä. Määräysten rikkomisesta sanktioidaan. Jos toiminnassa on palkattuja työntekijöitä, noudatetaan työnantajavelvoitteita.
- **Läpinäkyvyys ja avoimuus.** Päätökset tehdään läpinäkyvästi ja toiminnasta tiedotetaan aktiivisesti ja ymmärrettävästi. Esimerkiksi hankinnat kilpailutetaan ja kokouspöytäkirjat julkaistaan, ellei ole painavia perusteita toimia toisin. Päätöksistä voi myös valittaa. Päätöksentekoon osallistuminen pyritään tekemään mahdollisimman helpoksi. Esimerkiksi etäkokoukset helpottavat osallistumista. Viestintä on kaksisuuntaista: jäseniä ja harrastajia kuunnellaan ja pyritään osallistamaan toimintaan ja päätöksentekoon. Viestinnässä käytetään kanavia, jotka ovat mahdollisimman monen saavutettavissa.
- **Yhdenvertaisuus.** Kaikkia osapuolia kohdellaan tasapuolisesti eikä ketään syrjitä. Sääntöjä ja ohjeita noudatetaan johdonmukaisesti ja eturistiriidat tunnistetaan.

Päätöksentekijöiden on oltava riippumattomia, ja jos riippumattomuus on vaarassa, jääväämistä edellytetään. Ristiriitatilanteissa kuullaan kaikkia osapuolia.

- **Hyvän oletus.** Kaikilta oletetaan hyvää tahtoa, ja apua tai tietoa pyytäviä neuvotaan. Ymmärretään, että virhe ei yleensä johdu pahantahtoisuudesta. Tahattomuus ei kuitenkaan vapauta virheen tekijää vastuusta tai seuraamuksista.
- **Luottamuksellisuus.** Arkaluonteisia tietoja käsitellään huolellisesti. Esimerkiksi henkilötietojen käsitteleminen on suunnitelmallista ja tarkoituksenmukaista.
- **Huolellisuus.** Kokoukset valmistellaan huolellisesti. Toimi- ja vastuuhenkilöiden tehtävät ja vastuut määritellään selkeästi, ja asianmukaista toimintaa valvotaan. Pyritään tekemään perusteltuja päätöksiä ja toimimaan laadukkaasti.
- **Jatkuvuus.** Pyritään turvaamaan toiminta pitkäjänteisesti. Käytännöt dokumentoidaan, ja uusia henkilöitä osallistetaan aktiivisesti eri rooleihin.

Talous

- **Lainmukaisuus.** Taloudenpidossa noudatetaan lakeja ja muita määräyksiä.
- **Läpinäkyvyys ja avoimuus.** Toimitaan läpinäkyvästi ja taloudesta kerrotaan mahdollisimman avoimesti. Jos jäsenille tai harrastajille maksetaan palkkaa tehtävästä tai palvelusta, tehtävää tarjotaan avoimesti kaikille. Oikeudet ja velvollisuudet, laskujen tarkastaminen ja muut käytänteet on määritetty, ja niitä noudatetaan johdonmukaisesti. Eturistiriidat tunnistetaan, ja jääväämistä edellytetään, jos riippumattomuus on vaarassa. Varoja käytetään toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisesti.

- **Kestävä pohja.** Edellytykset toiminnan järjestämiseen varmistetaan pitkäjänteisesti. Suhteettomia taloudellisia riskejä ei oteta.
- **Kustannustehokkuus.** Kaikissa valinnoissa huomioidaan taloudelliset näkökohdat ja vältetään turhia menoja. Toisaalta talouden lisäksi päätöksissä huomioidaan myös vastuullisuus laajasti. Esimerkiksi epäeettisiksi koettujen yritysten kanssa ei tehdä yhteistyötä.

2 TURVALLINEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Koripallo voi edistää terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia laajasti ymmärrettynä. Liikunta itsessään tukee hyvinvointia, ja harrastustoiminta voi kasvattaa omaksumaan terveet elämäntavat ja hyvän arvomaailman.

Jotta koripallon positiiviset vaikutukset saavutetaan, toimintaympäristön on oltava turvallinen. Jokainen saa olla oma itsensä, ja koripallosta voidaan nauttia ilman häiriötekijöitä. Toisaalta lieveilmiöitä on mahdoton ehkäistä täydellisesti, ja siksi ongelmatapausten varalle tarvitaan selvät toimintaohjeet. Epäasiallisella käyttäytymisellä voi olla sen uhrille erittäin vakavat seuraukset, ja siihen on aina syytä puuttua.

Epäasiallinen käyttäytyminen voi olla esimerkiksi kiusaamista, seksuaalista häirintää tai rasismia. Se voi olla äkillisiä päähänpistoja tai pitkäkestoista, suunnitelmallista toimintaa. Aina henkilö ei ymmärrä käyttäytyvänsä epäasiallisesti. Esimerkiksi vitsiksi tarkoitettu juttu tai varomaton kommentti voi olla toista syvästi loukkaava. Jokaisen pitää saada olla oma itsensä koripallokentillä ja niiden ulkopuolella.

Toimintaympäristön turvallisuus käsittää myös työntekijöiden ja vapaaehtoisten olosuhteet: heilläkin tulee olla hyvä olla. Kaikkien mukana olevien tulee saada asianmukaista kohtelua ja tukea tarvittaessa. Ongelmia voi aiheuttaa myös esimerkiksi eettinen stressi, joka tarkoittaa kuormitusta joutumisesta työskentelemään omien arvojen tai periaatteiden vastaisesti. Esimerkiksi ylityöllistymisen aiheuttama pakko tinkiä työn laadusta tai velvollisuus noudattaa epätasa-arvoisia käytäntöjä voivat aiheuttaa eettistä stressiä.

Syrjintään ja häirintään puuttumisesta on laadittu erilliset, laajemmat toimintaohjeet. Seuraavassa kuvataan tiiviisti, mitä turvallinen toimintaympäristö koripallotoiminnassa merkitsee.

Turvallinen ilmapiiri

- **Epäasiallisen käytöksen ennaltaehkäiseminen.** Ruohonjuuritason toiminnasta lähtien tuodaan esille koripallon arvoja, esimerkiksi monimuotoisuutta, kannustamista ja erilaisuuden hyväksymistä. Teemat ovat mukana liiton valmentajakoulutuksissa ja muissa koulutustilaisuuksissa. Myös seuroja ohjeistetaan ottamaan arvot mukaan koulutukseen sekä joukkueiden käytännön toimintaan. Maajoukkuetoimintaan osallistumisen edellytys on tutustuminen Meidän tapa -ohjeistukseen, jossa kuvataan muun muassa toiminnan arvot, periaatteita ja käyttäytymisohjeita.
- **Toimintaohjeiden laatiminen.** Epäasialliseen käytökseen puuttumiseen on kaikilla tasoilla toimintaohjeet, jotka sisältävät myös kurinpitokäytännöt. Uudet henkilöt perehdytetään ohjeisiin. Kaikilla tasoilla on nimetty ainakin yksi henkilö, johon ottaa yhteyttä epäasiallista käyttäytymistä kohdatessaan, ja myös nimetön yhteydenottokanava on hyvä tarjota. Koripalloliitto on laatinut esimerkiksi Katsomon pelisäännöt ja Vastuullisen kuuluttajan ohjeet seuroja varten. Myös Et ole yksin -palvelua pidetään esillä.
- **Puuttuminen epäasialliseen käytökseen.** Kaikkiin epäilyihin suhtaudutaan vakavasti. Tilanteeseen puututaan välittömästi tapauksen tultua ilmi, ja mahdollisten seuraamusten osalta toimitaan toimintaohjeiden mukaisesti. Lasten tapauksessa huomioidaan lasten kehitystaso. Jos epäillään rikosta, otetaan yhteys poliisiin.
- **Tietoisuuden lisääminen toimintatavoista.** Liitto tiedottaa aktiivisesti laatimistaan syrjintään ja häirintään puuttumisen toimintaohjeista. Seurat levittävät sisäisesti tietoa liiton toimintaohjeista tai itse laatimistaan ohjeista.

Positiivisten arvojen edistäminen

- **Liikunnan ja urheilun ilo.** Kaikessa koripallotoiminnassa pyritään edistämään pelaamisen iloa. Kilpaileminen on monesti olennainen osa koripalloharrastusta, eivätkä kilpaileminen ja ilo ole ristiriidassa keskenään. Etenkin nuorimmissa ikäluokissa kilpailullisuus pyritään kuitenkin pitämään maltillisena.
- **Terveiden elämäntapojen edistäminen.** Kaikessa toiminnassa pyritään tukemaan terveitä elämäntapoja. Esimerkiksi ruokailuissa suositetaan terveellisiä vaihtoehtoja. Lasten ja nuorten tapahtumat ovat aina päihteettömiä, eikä aikuisillekaan järjestetä toimintaa, jossa alkoholi on keskeisessä asemassa. Nuuskaamisen haitoista tiedotetaan säännöllisesti. Loukkaantumisen jälkeen pelaajien annetaan kuntoutua rauhassa, ja terveydenhuollon ammattilaisten ohjeita noudatetaan. Kipeänä harjoittelemista ei sallita.
- **Turvallisen toimintaympäristön tukeminen.** Koripallon säännöissä määritellään seuraamukset vaaratilanteita aiheuttavasta käytöksestä pelitilanteissa. Pelaajia kannustetaan vakuuttamaan itsensä. Yleisötapahtumissa noudatetaan viranomaisten määräyksiä esimerkiksi järjestyksenvalliojista.
- **Arvojen pitäminen esillä.** Liikunnan kasvatustehtävä pidetään mielessä, ja se huomioidaan valmentajakoulutuksissa. Myös suurissa tapahtumissa ja muissa mediahuomiota saavissa yhteyksissä pyritään toimimaan vastuullisesti ja edistämään positiivisia arvoja. Esimerkiksi monikulttuurisuutta voidaan tuoda esille julisteissa ja muissa markkinointimateriaaleissa, ja muitakin vastuullisuuskäytäntöjä tuodaan aktiivisesti esille, jotta ne omaksuttaisiin laajemmin. Koripalloliitto on mukana muun muassa Punainen kortti rasismille-, Et ole yksin- sekä Älä riko urheilua -kampanjoissa. Hyviä esimerkkejä arvojen näyttämisestä ovat myös ukrainalaisille lapsille ja nuorille suunnattu The Game That Unites Us -tempaus Susijengin johdolla sekä Ukrainaan lähetetyt koripallot. Seuratkin ovat järjestäneet tempauksia: esimerkiksi Karhu Basket järjesti hyväntekeväisyysottelun, johon ukrainalaispakolaiset pääsivät maksutta.

- **Seuranta.** Palautetta kerätään säännöllisesti. On suositeltavaa toteuttaa silloin tällöin laajempia kyselyitä, joiden avulla selvitetään harrastajien tyytyväisyyttä ja hyvinvointia. Palautetta ja kyselyitä käytetään tilanteen seuraamiseen, ja mahdollisiin kielteisiin havaintoihin puututaan.

Koripallo-organisaatiot työpaikkoina

- **Lakien ja velvoitteiden noudattaminen.** Työsuhteissa noudatetaan lakeja ja täytetään työnantajavelvoitteet.
- **Tuki työntekijöille.** Työntekijöitä tuetaan, ja heidän on mahdollista keskustella mieltään painavista asioista jonkun kanssa. Kaikille on nimetty esihenkilö, joka on hyvin tavoitettavissa. Myös vapaaehtoiset saavat tarvittaessa tukea tehtäviinsä, ja työntekijöiden sekä vapaaehtoisten työturvallisuudesta huolehditaan ja hyvinvointia tuetaan.
- **Työrauha.** Työntekijöille ja vapaaehtoisille turvataan rauha tehdä työtään. He saavat tehdä työnsä haluamallaan tavalla ilman jatkuvaa valvonnan alla olemista. Mikäli työrauha on vaarassa esimerkiksi huoltajan tai muun henkilön puuttuessa jatkuvasti toimintaan, työntekijällä tai vapaaehtoisella on mahdollisuus saada tukea häiriökäyttäytymiseen puuttumiseksi.
- **Työnteon mielekkyys.** Työn mielekkyyttä tuetaan, ja työntekijöillä ja on mahdollisuus vaikuttaa työnsä sisältöön ja toteuttamiseen. Työmäärä on kohtuullinen, eikä työntekijöitä tai vapaaehtoisia ylikuormiteta.
- **Rikosrekisteriotteet.** Kaikilta palkatuilta työntekijöiltä kysytään rikosrekisteriotteet, jos he työskentelevät alaikäisten parissa. Myös vapaaehtoisilta suositellaan kysymään rikosrekisteriotteet työnantajaorganisaation kustannuksella. Kaikkia valmennustoimintaan osallistuvia suositellaan suorittamaan vastuulliseen toimintaan liittyviä kursseja, esimerkiksi Vastuullinen valmentaja, Nuori mieli urheilussa ja Et ole yksin -verkkokurssi.

Ongelmatilanteiden käsittely

- **Tilanteiden käsittely.** Epäasiallista käytöstä tai muita ongelmallisia tilanteita ei lakaista maton alle, vaan ne käsitellään ja niistä pyritään ottamaan oppia. Kaikista tilanteista laaditaan vähintään muistio, ja kertyneet opit hyödynnetään vastaavien ongelmien ennaltaehkäisemiseksi.
- **Tukea ongelmien purkuun.** Ketään ei jätetä yksin ratkomaan ongelmallisia tilanteita. Tilanteiden jälkeen tarjotaan tarvittaessa keskustelu- tai muuta apua.
- **Todenmukainen viestintä.** Huhujen leviämisen ehkäisemiseksi ongelmatapauksista tiedotetaan selvästi ja viipymättä. Viestinnässä huomioidaan kuitenkin osapuolten oikeusturva. Myös kriisiviestinnän käytännöt on syytä kuvata kirjallisesti.

3 YHDENVERTAISUUS JA TASA-ARVO

Keskeinen osa vastuullisuutta on yhdenvertaisuus: kaikkia kohdellaan samalla tavalla riippumatta siitä, millaisia he ovat, ja kaikkien oikeuksia kunnioitetaan. Yhdenvertaisuuden ytimessä on myös kaikkien osallistumisen mahdollistaminen. Toiminta pidetään avoimena kaikille, ja erilaisten vähemmistöjen osallistumista tuetaan. Osallistumisen tulisi olla myös taloudellisesti mahdollista kaikille.

Eri ihmisten tai yksilöiden kohtelemisen eri tavalla on mahdollista, jos sillä pyritään tosiasialliseen yhdenvertaisuuteen. Tätä kutsutaan positiiviseksi syrjinnäksi tai positiiviseksi erityiskohteluksi. Vähävaraisten harrastamisen tukeminen taloudellisesti tai tietyille vähemmistölle rajattu valmentajakurssi ovat yksinkertaisia esimerkkejä tästä.

Mahdollisuudet vaikuttaa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden eri ulottuvuuksiin ovat rajallisia. Esimerkiksi Suomen väestö painottuu maan eteläosiin, joten on luonnollista, että etelässä koripallotoiminta on aktiivisempaa kuin esimerkiksi Itä-Suomessa. Tällaisten tosiasioiden tunnustaminen ei kuitenkaan tarkoita, etteikö yhdenvertaisuutta tukevia toimenpiteitä kannattaisi tehdä tai etteikö niillä voisi saada aikaan tuloksia.

Yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta on laadittu erillinen, laajempi suunnitelma. Seuraavassa kuvataan tiiviisti, miten yhdenvertaisuus ja tasa-arvo huomioidaan koripallotoiminnassa.

Jokainen saa olla oma itsensä

Turvallisen toimintaympäristön ulottuvuus käsittää runsaasti toimenpiteitä, joilla mahdollistetaan kaikki yksilöt hyväksyvä ilmapiiri. Näitä ovat esimerkiksi koripallon arvoihin kasvattaminen sekä epäasialliseen käytökseen puuttuminen.

Kaikkien osallistumisen mahdollistaminen

- **Tehtävien pitäminen avoimina kaikille.** Tarpeettomat vaatimukset, jotka rajoittavat joidenkin ryhmien osallistumista, poistetaan. Esimerkiksi erotuomaritoiminta on avointa sekä miehille että naisille samoilla periaatteilla.
- **Seuranta ja vähemmistöjen tukeminen.** Eri ryhmien, esimerkiksi sukupuolten, ikäryhmien tai etnisten ryhmien, osallistumista eri rooleissa arvioidaan ja seurataan. Ryhmiä, joiden osallistuminen eri tehtäviin on epäsuhteessa niiden kokoon, tuetaan konkreettisin toimenpitein.
- **Sukupuolten tasa-arvo.** Miehet ovat tällä hetkellä monissa rooleissa enemmistönä, joten naisten ja tyttöjen osallistumista tuetaan. Esimerkiksi Valmentaa kuin nainen -hankkeeseen osallistumalla Koripalloliitto on pyrkinyt lisäämään naisten osallistumista, ja tyttöjen koripalloa tuetaan Her World, Her Rules -toimintaohjelmalla. Juniorimaajoukkueiden budjetit ja ohjelmat ovat täysin yhdenvertaiset.
- **Maantieteellinen kattavuus.** Toimintaa pyritään järjestämään kaikkialla Suomessa. Esimerkiksi Pikkusudet-toimintaa järjestetään ympäri Suomea, ja se edistää alueellista yhdenvertaisuutta. Seurojen tulee huolehtia paikallisesta kattavuudesta toiminta-alueensa ja olosuhteidensa puitteissa. Liitto tukee alueellista tasa-arvoa myös alueellisten kenttäpäälliköiden kautta.

- **Erityisryhmät.** Pyörätuolikoripallotoiminnalla lajin pariin saadaan ihmisiä, jotka eivät muuten välttämättä harrastaisi ollenkaan liikuntaa. Lajia voi harrastaa kuka tahansa, myös vammattomat pelaajat. Koripalloliitto järjestää sarjatoimintaa, ja seuroja kannustetaan ottamaan pyörätuolikoripallo mukaan toimintaansa tai edes järjestämään esittelytapahtumia. Myös kehitysvammaisille ja muille erityistä tukea tarvitseville tarkoitettu Unified-koripallossa järjestetään toimintaa. Koska Unified-joukkueissa on vammattomia partneripelaajia, toiminta edistää erilaisuuden kohtaamista. Myös Special Olympics -tapahtumaan osallistutaan.
- **Esteettömyys.** Liikuntarajoitteisten, esimerkiksi pyörätuolissa olevien, tulisi päästä osallistumaan koripallotapahtumiin. Esteettömyys huomioitiin kriteerinä liiton toimitiloja valitessa. Tapahtumiin varataan pyörätuolipaikkoja ja huolehditaan, että henkilökunta osaa auttaa liikkumisvaikeuksista kärsiviä ihmisiä. Liikuntapaikkoja rakennettaessa tai remontoitaessa esteettömyyttä pidetään esillä. Liiton ja seurojen mahdollisuudet vaikuttaa rakennettujen tilojen esteettömyyteen ovat kuitenkin rajallisia. Esteettömyyden periaate huomioidaan myös esimerkiksi viestinnässä, jonka tulisi olla ymmärrettävää.
- **Monikielisyys.** Kaikki Suomessa asuvat eivät puhu suomea. Liiton sekä seurojen tulisi huomioida resurssiensa puitteissa myös muita kieliä puhuvat. Liiton sivuilta saa perustiedot toiminnasta englanniksi.
- **Osallistumistapojen moninaisuus.** Toiminnassa voi olla mukana omilla ehdoilla. Osallistua voi muun muassa pelaajana, tuomarina, valmentajana, seuratoimijana tai jopa useissa rooleissa. Osallistua voi myös eri aktiivisuuksilla: pelata voi harraste- tai kilpatasolla, ja valmentajanakin voi osallistua ilman, että täytyy sitoutua olemaan kaikessa mukana. Tarvetta yksilöllisten odotusten huomioimiseen ja erilaisten osallistumismahdollisuuksien tarjoamiseen pidetään esillä viestinnän keinoin, ja liitolla on myös koulutuksia eri tarpeisiin.

Taloudelliset mahdollisuudet

- **Kustannusten pitäminen maltillisina.** Kaikessa toiminnassa huomioidaan sen synnyttämät kustannukset, ja osallistumismaksut pyritään pitämään maltillisina. Merkittäviä kustannuksia aiheuttavia menoeriä tarkastellaan erityisen kriittisesti.
- **Avustusmahdollisuudet.** Perheiden ja yksilöiden taloudelliset tilanteet eroavat, ja koripallotoiminta pyritään mahdollistamaan kaikille. Koripalloliiton We deliver -rahastosta on mahdollista hakea stipendejä harrastamisen kustannuksiin, ja myös nuorten maajoukkueisiin on kehitetty stipendirahasto.

Seuroja kannustetaan kehittämään vastaavia mahdollisuuksia tai ottamaan selvää ja tiedottamaan olemassa olevista tukimahdollisuuksista. Liitto on laatinut Suomen harrastamisen mallin toimintaoppaan seuroja varten.

- **Tasapuoliset korvaukset.** Miesten ja naisten maajoukkueiden korvaukset ovat identtiset. Myös seuroja kannustetaan tuomaan miesten ja naisten korvauksia lähemmäs toisiaan.

Tasapuolinen kohtelu

Hyvän hallinnon ulottuvuus käsittää runsaasti periaatteita, joiden avulla varmistetaan kaikkien kohtelu yhdenvertaisesti. Näitä ovat esimerkiksi päätöksenteon läpinäkyvyys ja johdonmukaisuus sääntöjen noudattamisessa.

4 YMPÄRISTÖ JA ILMASTO

Ympäristö ja ilmasto on vastuullisuuden kenties eniten esillä oleva ulottuvuus. Ilmastonmuutoksen ja lajikadon kaltaisten valtavien ongelmien myötä se on ymmärrettävää. Kestävän kehityksen määritelmä korostaa maapallon pitämistä elinkelpoisena tuleville sukupolville, mutta vastuullisuus on ympäristöasioita laajempi kokonaisuus.

Vastuullisuus koskettaa muun muassa kaikkia hankintoja, matkustamista ja tilojen käyttöä. Myös sidosryhmien vastuullisuus on syytä huomioida: yhteistyökumppaneilta, alihankkijoilta ja muilta sidosryhmiltä voi selvittää vastuullisuuskysymyksiä ja tehdä valinnat vastuullisuus huomioiden. Suuriin tapahtumiin kannattaa laatia erillinen (ympäristö) vastuullisuussuunnitelma. Vaikka sähkölaitteetkin kuluttavat energiaa, usein sähköisten ratkaisujen käyttöönotto kannattaa sekä ympäristön että käytännön näkökulmista.

Ympäristövastuullisuudesta on laadittu erillinen, laajempi suunnitelma. Seuraavassa kuvataan tiiviisti, miten ympäristö- ja ilmastoasiat otetaan koripallotoiminnassa huomioon.

Liikenne

- **Tarkoituksenmukaisuus.** Turhaa matkustamista vältetään. Esimerkiksi etäkokoukset toimivat monesti fyysisten kokousten sijaan. Kaikissa tapahtumissa on syytä harkita osallistumisen tarpeellisuutta ja sitä, onko tapahtuman järjestäminen tai siihen osallistuminen mahdollista matkustamatta. Vaikka yhteisöllisyys on koripallossa keskeistä, erilaisia oheisharjoituksia ja koulutuksia on järjestetty onnistuneesti kotoa käsin etäyhteyksillä. Pelaaminen kuitenkin edellyttää kaikkien kokoontumista samaan tilaan.
- **Ekologiset matkustamistavat.** Kävelyyn ja pyöräilyyn kannustetaan, ja jos se ei ole mahdollista, julkista liikennettä suositetaan. Bussimatkustamista tai vähintään

kimppakyytejä tuetaan sekä liiton että seurojen tasolla. Maajoukkueiden otteluiden markkinoinnissa tuodaan esille julkisen liikenteen yhteydet.

- **Matkustamista minimoivat rakenteet.** Pyritään vähentämään kilpailutoiminnan edellyttämää matkustamista. Esimerkiksi alueelliset sarjat edellyttävät vähemmän matkustamista kuin valtakunnalliset. Turnaukset ovat matkustamisen näkökulmasta tehokkaita. Ottelupaikkojen valinnassa huomioidaan myös saavutettavuus julkisella liikenteellä ja kokonaismatkustamisen minimointi.

Olosuhteet

Liikuntapaikat eivät yleensä ole liiton tai seurojen omistuksessa, joten vaikutusmahdollisuudet niiden rakentamiseen ovat rajalliset. Rakennusprojekteissa pyritään kuitenkin aktiivisesti edistämään ympäristöystävällisiä käytäntöjä, mikä pitää sisällään myös sijainnin. Vaikuttaminen on mahdollista myös suosimalla ympäristön näkökulmasta parhaita tiloja. Rakentamista enemmän vaikutusmahdollisuuksia on olosuhteiden käyttämiseen. Turhaa energian, veden ja lämmityksen käyttämistä pyritään välttämään. Tilojen käytön tehostamiseksi alkulämmittelyä voi monesti etenkin kesäaikaan tehdä ulkona. Resursseja säästävät periaatteet pyritään huomioimaan myös liiton toimistolla.

Varusteet

- **Vastuulliset hankinnat.** Varusteiden hankinnassa huomioidaan vastuullisuus, esimerkiksi tuotteiden hiilijalanjälki ja valmistusprosessin vastuullisuus. Jos on pienikin riski, että tuotteen tekemiseen on käytetty lapsityövoimaa, tuotetta ei hankita.
- **Uusiokäyttö ja kierrätys.** Pyritään mahdollisuuksien mukaan käyttämään tuotteita uudestaan ja pidentämään niiden käyttöikää. Esimerkiksi turnausten brändäysmateriaaleista on valmistettu kasseja ja tietokonelaukkuja. Maajoukkueiden peliasuja kierrätetään, ja käytöstä poistettuja palloja, tekstiilejä ja muita tuotteita on

lahjoitettu tai myyty edullisilla hinnoilla tapahtumissa. Lasten tapauksessa uusia asuja pitää monesti hankkia, koska vanha on jäänyt pieneksi, ei sen takia, ettei asu olisi enää käyttökelpoinen. Seuroja kannustetaankin järjestämään aktiivista kierrätys- tai kirpputoritoimintaa. Yksinkertainen tapa pidentää asujen käyttöikä on käyttää tarralappuja nimipainatusten sijaan. Myös liiton toimistolla lajitellaan jätteet ja kierrätetään.

- **Tarkoituksenmukaisuus.** Kaikissa hankinnoissa pohditaan kriittisesti tarpeellisuutta. Esimerkiksi asujen kuosia ei ole tarpeen uusia usein.

Muut valinnat

- **Tarkoituksenmukaisuus.** Kaikissa hankinnoissa ja valintatilanteissa huomioidaan kestävyys ja arvioidaan kriittisesti tarpeellisuutta. Esimerkiksi arvoltaan mitättömät osallistumispalkinnot eivät yleensä ainakaan aikuisten tapahtumissa ole tarpeen. Etenkin tapahtumissa tarvittavia välineitä voi yrittää lainata. Pyritään myös lisäämään kasvisruoan osuutta tarjoiluissa.
- **Digitaalisuus.** Digitaalisia ratkaisuja suositaan kaikissa yhteyksissä. Paperiset ottelupöytäkirjat on korvattu digitaalisilla, eikä tulosteita yleensä muutenkaan tarvita tapahtumissa tai toimistotyössä. Myös kokoukset ja koulutukset on usein mahdollista toteuttaa etänä. Seuroja kannustetaan hallinnon ja taloudenhoidon digitalisoimiseen.
- **Jätehuolto.** Jätteet lajitellaan sekä liiton toimistossa että kaikissa tapahtumissa. Ylipäänsä syntyvän jätteen määrä pyritään minimoimaan sekä tarkastelemalla hankintoja kriittisesti että kierrättämällä ja uusiokäyttämällä materiaaleja. Esimerkiksi tarjoilut mitoitetaan niin, että ruokahävikki minimoidaan.

5 REILU KILPAILU

Oleellinen osa vastuullisuutta on myös reilun ja terveen urheilun tukeminen. Reiluun kilpailuun liitetään ensimmäisenä todennäköisesti antidopingtoiminta, mutta se kattaa myös kaiken muun vilpillisen toiminnan ennaltaehkäisemisen. Tähän sisältyy esimerkiksi kilpailumanipulaation torjunta. Erillisessä kilpailumanipulaation torjuntaohjelmassa kuvataan tarkemmin toimenpiteitä manipulaation ennaltaehkäisemiseksi. Myös antidopingista on erillinen ohjelma.

Reilun kilpailun ulottuvuus käsittää tiivistettynä seuraavia toimenpiteitä:

- **Puhtaan urheilun edistäminen.** Puhdasta urheilua pyritään edistämään kaikin keinoin. Esimerkiksi antidopingteemoista viestitään säännöllisesti. Tietoisuutta ILMO-palvelusta pyritään lisäämään.
- **Kouluttaminen.** Puhtaan urheilun teemat ovat osa koulutuksia, ja Puhtaasti Paras -koulutus on pakollinen maajoukkuepelaajille. Erityisesti panostetaan erotuomarien tietoisuuteen kilpailumanipulaatiosta. Seuroja kannustetaan sisällyttämään reilun kilpailun teemoja sisäisiin koulutuksiinsa ja joukkueidensa toimintaan.
- **Sanktiot rikkomuksista.** Säännöissä on määritelty kurinpitokäytännöt rikkeiden tapauksessa. Työ-, valmennus- ja pelaajasopimukseen sisällytetään seuraamuksia dopingrikkomuksista. Vedonlyönti esimerkiksi oman sarjatason joukkueiden otteluista on kielletty.

5 LOPPUSANAT

Vastuullisuus on hyvin laaja teema, joka tulisi huomioida kaikessa toiminnassa. Liikuntaan ja urheiluun liittyy erilaisia lieveilmiöitä, mutta vastuullinen toiminta on keino edistää liikunnan hyviä vaikutuksia ja tukea koripallon yhteiskunnallista hyväksyttävyyttä. Toimimalla vastuullisesti koripallotoimijat voivat auttaa tekemään maailmasta paremman paikan. Kaikkien toimenpiteiden toteuttaminen voi tuntua ylipääsemättömän vaikealta, mutta pienilläkin askeleilla on merkitystä.

Koripalloliitto pyrkii toteuttamaan vastuullisuutta tässä ohjelmassa esitelyjen periaatteiden avulla. Sen lisäksi, että liiton oma toiminta pyritään järjestämään vastuullisesti, vastuullisuutta pyritään edistämään seuraavin keinoin:

- **Seurojen kannustaminen vastuullisuuteen.** Vastuullisuusohjelma on hyvin sovellettavissa seurojen käyttöön, ja seuroja pyritäänkin saamaan omaksumaan sen toimenpiteitä ja tavoitteita. Liiton sekä seurojen kautta myös yksilöitä pyritään kannustamaan vastuullisuuteen.
- **Vastuullisuuden edistäminen muissa organisaatioissa.** Koripalloliitto pyrkii puhumaan vastuullisuuden puolesta esimerkiksi kansainvälisessä lajiliitossa FIBA:ssa ja muissa organisaatioissa, joiden toimintaan se osallistuu.
- **Tietoisuuden lisääminen vastuullisuusasioista.** Vastuullisuusasioiden tunnistaminen auttaa toimimaan vastuullisesti. Tietoisuutta pyritään lisäämään sekä sisäisesti että esimerkiksi viestinnän keinoin myös ulkoisesti.
- **Arvojen pitäminen esillä.** Koripalloliitto pyrkii jatkuvasti tuomaan arvojaan esille. Vastuullisuusteemoista viestiminen, osallistuminen erilaisiin kampanjoihin sekä vastuullisuuteen liittyvät tempaukset ovat hyviä keinoja tehdä arvot näkyviksi.

- **Seuranta ja arviointi.** Liiton sekä koko koripalloperheen suoriutumista eri vastuullisuusteemoissa seurataan ja arvioidaan. Jos saadun tiedon perusteella se on tarpeen, tehdään tarvittavia toimenpiteitä toiminnan muuttamiseksi vastuullisemmaksi.
- **Vastuullisuuden edellyttäminen kumppaneilta.** Liiton yhteistyökumppaneilta ja muilta sidosryhmiltä edellytetään vastuullisuutta, ja kumppaneita pyritään kannustamaan toimimaan vastuullisesti.
- **Vastuullisuuden huomioiminen päätöksenteossa.** Kaikissa päätöksissä huomioidaan vastuullisuus ja arvioidaan eri vaihtoehtojen vastuullisuutta.
- **Säännöt, ohjeet ja käytännöt.** Vastuullisuuteen liittyvistä asioista on olemassa ohjeita, sääntöjä ja käytäntöjä, joita noudatetaan.

Koripalloliiton mahdollisuudet muuttaa maailmaa ovat rajalliset, mutta yhdessä koko koripalloperhe voi saada paljon aikaan. Vastuullinen toiminta tarkoittaa pohjimmiltaan yhteisen hyvän ajamista, ja se koituu lopulta kaikkien eduksi.

